

Нови премијер Бугарске Бојко Борисов је под притиском САД иницирао преиспитивање енергетских уговора које је са Русијом потписала претходна социјалистичка влада Сергеја Станишева. Борисов је још у јулу ове године, непосредно пре свог избора за премијера, захтевао од тадашњег министра енергетике Петра Димитрова да стопира преговоре о наведеним пројектима, док стручни тим његове партије Грађани за европски развој Бугарске (ГЕРБ) не анализира да ли су они у складу са интересима државе и ширим плановима ЕУ. У Бугарској је затим започела расправа да ли треба поштовати априлски споразум са Русијом о учешћу те земље у пројекту „Јужни ток“, и да је потребно утврдити да ли је он довољно економски исплатив. Борисов је у јавности наступио и против уговора нафтовода Бургас-Александропулос, којим би требало да се транспортује руска нафта, с тврдњом да уговор није профитабилан за Бугарску и да не штити њене националне интересе. У том нафтоводу Москва има удео од 51 одсто, док преосталих 49 процената припадају, у једнаким деловима, Бугарској и Грчкој, а према Борисову, он ће донети профит само Русији и Грчкој, док ће негативно утицати на животну средину на црноморском приморју. Бугарска влада је такође прошлог месеца замрзнула пројект изградње нуклеарне електране „Белана“, због повлачења немачког партнера из финансијских разлога, док је изградња нафтовода, који је требало да буде пуштен у рад 2011. године, одложена. Под знаком питања је и учешће Бугарске у пројекту „Јужни ток“ због форсирања конкурентског гасовода „Набуко“.

Пројекат промене владе

Бугарска тренутно зависи 96 % од испорука руског гаса преко украјинске територије, а током прошлогодишње зимске гасне кризе бугарска привреда је, према мишљењу економиста, губила по 250 милиона долара на дан. Енергетски споразуми које је претходна влада потписала са Русијом предвиђају велике казне ако Бугарска изрази жељу да се повуче, али су одлуке о преиспитивању пројеката ипак донете, под притисцима ЕУ, а посебно САД, које се противе јачању енергетског присуства Русије. Иако ЕУ тежи реализацији „Северног тока“, заједничког пројекта „Гаспрома“ и Немачке, САД се свим снагама труде да осујете „Јужни ток“, због спречавања снажења руског присуства на Балкану. Доминација Русије у снабдевању гасом запечатил би њен стратешки положај у овом региону, тако да су САД још пре потписивања уговора изражавале своју „посебну забринутост“ због одлуке Бугарске да приступи споразуму са „Гаспромом“ и покушале да убеди власти у Софији да се повуку. Пошто се Бугарска тада оглушила о захтеве САД, пре леташњих избора повучени су потези који је требало да допринесу паду владе Сергеја Станишева и доласку Борисова на власт, о чему је још у децембру 2008. писао угледни недељник „Нова Европа“ (а пренела НСПМ). [\[1\]](#) Према тој анализи, окретање Грчке и Бугарске Русији и потписивање уговора о „Јужном току“ изазвало је реакцију Европске комисије, која је под притиском Вашингтона донела

одређене одлуке усмерене ка дискредитацији и промени тамошњих влада. Да би се показало да је влада Сергеја Станишева неспособна да се избори са корупцијом, и да не може да се прилагоди ЕУ стандардима, Европска комисија је била донела одлуку да не обнови акредитацију две бугарске агенције које су управљале средствима из програма ФАРА, што је Бугарској ускратило више стотина милиона евра. Потез који је био незабележен корак против једне чланице ЕУ, објашњен је неуспехом земље у борби против корупције, а недостатак новца, и то управо пред надолazeћу економску кризу и изборе, требало је да допринесе порасту тензија у бугарском друштву и изазове пораз владе Станишева на парламентарним изборима. Према анализи „Нове Европе“, нова влада од ЕК требало је да буде дочекана раширених руку, али би заузврат требало да напусти пројекте са Русијом.

Укључивање у „Набуко“

Смена власти и долазак Бојка Борисова на чело бугарске владе потврдили су предвиђања „Нове Европе“. Борисов је затражио мораторијум на споразуме са Русијом, а затим су одмах предузети кораци да се Бугарска укључи у конкурентски пројекат „Набуко“. Нова бугарска влада је наговестила да би том гасоводу могла дати предност, а Бугарска је заједно са Румунијом, Турском, Мађарском и Аустријом 13. јула ове године у Анкари потписала споразум о изградњи гасовода „Набуко“. Потпис за Бугарску је дан пре свог одласка ставио одлазећи премијер Станишев, а Борисов по доласку на власт није затражио преиспитивање и стављање мораторијума на овај пројекат. Бугарска се укључила и у настојање да се централноазијске државе, које су чврсто везане за Русију, укључе у „Набуко“, за кога још нису обезбеђене потребне испоруке гаса. Енергетска сарадња и пројекат изградње гасовода Набуко, били су међу питањима која је туркменистански председник Бердимухамедов размотрио са бугарским колегом Првановим током посете Софији крајем августа ове године, а 13. новембра Бугарска и Азербејџан су потписале уговор о извозу азербејџанског гаса у ову балканску земљу. Ипак, да би добијала азербејџански гас, Бугарска, која нема танкере, требало би да изгради цевовод до Грчке.

Преиспитивање пројеката са Русијом подржале су САД, чији је специјални изасланик Ричард Морнингстар недавно боравио у Софији. После сусрета са председником Првановом, министром економије и енергетике Трајковом и премијером Борисовом, Морнингстар је истакао да „Вашингтон нема за циљ да утиче на енергетску стратегију Софије“, али да „Бугарска препознаје и види свој интерес у диверсификацији путева и извора снабдевања.“ Амерички изасланик је саопштио и да „Бугарска мора преговарати са Русима о Јужном току, и да се то не може избећи“, али по њему „Бугарска чини праву ствар преиспитујући своје енергетске уредбе“, да би утврдила који је најбољи начин за наставак деловања у вези са „Јужним током“. САД су на овај начин

охрабриле енергетску политику нове владе, а Морнингстар је истакао да су неке америчке компаније су изразиле интересовање да се придруже бугарским пројектима нуклеарне енергије.

Укључивање Бугарске у конкурентски пројекат „Набуко“ и одлука Софије да замрзне учешће у енергетским пројектима са Русијом може нанети тежак ударац свим руским дугорочним енергетским плановима и стратегији у регионима југоисточне и централне Европе и Медитерана. У међувремену, у пројекат „Јужни ток“ је укључена и Словенија и француска компанија „Electricite de France“ (EDF), тако да политика Бојка Борисова није остала без одговора руске стране. Представници „Гаспрома“ су, после ранијег састанка бугарско-руске економске комисије, најавили да је у случају одустајања Бугарске могућа траса гасовода кроз Румунију, а 10. и 11. децембра у Софији је одржано ново заседање бугарско-руске међувладине комисије за економску и научно-техничку сарадњу, где су разматрана питања великих енергетских пројеката. Бугарски министар економије и енергетике Трајков је после састанка изјавио да је Бугарска заинтересована за њихову реализацију, ако задовоље услове економске целисходности, исправног финансирања и задовољења националних и европских еколошких стандарда. Трајков је рекао и да ће „Бугарска у консултацијама с европским колегама подржати идеју да се Јужни ток прогласи пројектом општеевропског значаја“; Према изјавама руске делегације, перспектива „Јужног тока“ је најсигурнија, док са пројектима нафтовода Бургас-Александропулос и нуклеарне централе „Белена“ има одређених проблема.

Представници руске делегације су за агенцију Итар-Тас саопштили да Бугарска неће одустати ни од једног великог енергетског пројекта са учешћем Русије, али су нагласили да ће се за сваки од ових пројеката „у циљу ефикасније заштите бугарских интереса“ извршити реструктурирање, због чега ће се њихова реализација одложити на период од неколико месеци до једне и по до две године дана. Према руским изворима, Бугарска ће спровести еколошку експертизу изградње нафтовода Бургас-Александрополис и процену његовог утицаја на животну средину. Руски и бугарски експерти су преговарали и новим техничким параметрима гасовода „Јужни ток“, чији пропусни капацитети би требало да се удвоструче. Извор из руске делегације је навео да је руско-бугарски сусрет успео да „скептицизам претвори у оптимизам“, али он ипак није успео да отклони све сумње у будућност енергетских пројеката. Борба за утицај ставила је Бугарску под притисак и Русије и САД, али је за очекивати да Русија неће одустати од планираних пројеката, и да ће заједно са заинтересованим европским партнерима успети да неутралише иницијативе САД.

Притисак САД на Бугарску кочи „Јужни ток“

Пише: Младен Ђорђевић
субота, 26 децембар 2009 23:55

[1] <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/balkan-pod-visokim-gasnim-pritiskom.html>